ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqichlari bo'yicha)
13.00.07 Ta'limda menejment
13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

№1(2)
2026

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 138 sahifa,
20-yanvar, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:
Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI
Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),dotsent
Doniyorov S. M. –"Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ
Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:
Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:
Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences
Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:
Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:
- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):
- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA

Maktabga tayyorlov guruhi tarbiyalanuvchilarini maktab ta'limiga tayyorligini aniqlash 16
Akramova Dildora Ergashboy qizi

Bola tarbiyasida o'yinning ahamiyati 21
Choriyeva Durdona Anvarovna, O'ktamova Nasiba Ravshan qizi

O'quvchilarning loyiha-tadqiqot faoliyatini tashkil etishning ilmiy asoslari 25
Sobirova Nilufar Azimboy qizi

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagogik jarayonni tashkil etish 29
Choriyeva Durdona Anvarovna, Ko'zibayeva Nasiba O'tkir qizi

Maktabgacha yoshdagi bolalarda sensor tarbiyani rivojlantirish texnologiyalari 32
Choriyeva Durdona Anvarovna, Allaberdiyeva Mardona O'tkirbek qizi

Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarni jismoniy tarbiyalash mazmuni va vazifalari.................................. 37
Choriyeva Durdona Anvarovna, Mirsharafova Shahinabegim Saidabbos qizi

Gandbolchi sportchilarni jismoniy tayyorgarligida harakatli o'yinlarning tarbiyaviy rivojlantiruvchi vazifalari 41
Ibodullayeva Munira Atabek qizi

Boshlang'ich sinflarda dars samaradorligini oshirishda noan'anaviy usullardan foydalanish samaradorligi.. 44
Yusufaliyeva Gulnora Abduraxmonovna

Modern Requirements for a Teacher's Pedagogical Skills in the Context of Digital Transformation in Education.. 49
Abira Bakhramova

Ta'lim muassasalarida o'smir yoshlarning ijtimoiylashuv jarayonini samarali tashkil etishga yordam beruvchi pedagogik omillar va shart-sharoitlar 54
Artikova Gulnoza Xasanovna

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida iqtisodiy tarbiya berishning nazariy-pedagogik asoslari 57
Mamadaliyeva Nilufar Bahodirovna

Kognitiv lingvistika va konseptologiya masalalari 60
Meyliqulova Manzura Abdullayevna

Developing Law Students' Writing Competence Through the IRAC Method in Legal English Classes: A Comprehensive Study at TSUL.. 63
Noila Mustafoyeva

Tarixiy obidalarning restavratsiya jarayonlarining o'rganilish tarixi 67
Ochilov Davron Bahodir o'g'li

Oliy ta'limda baholash jarayonini avtomatlashtirishda sun'iy intellekt texnologiyalarining qo'llanishi 72
Ovxunov Iqboljon Abdunabiyevich, Mamadaliyeva Kamolaxon Xayrullo qizi

Tabiiy yorug'lik va barqaror energiya manbalarini integratsiyalashgan mini home loyihasi......................... 76
Djuraboyev Maqsudbek Karimbek o'g'li, Qodirjonov Oyatillo Abdulboqi o'g'li

Talabalarning tarixiy tafakkurini rivojlantirishda madaniy meros vositalarining pedagogik ahamiyati.......... 80
Rajabova Matluba Toshkentboy qizi

Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilarining umummadaniy kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyalari.. 83
Saidova Nigora Olimovna, Jo'rayeva Nilufar Rustamjon qizi

Raqamli kommunikatsiyalarni o'smirlar shaxsiyatining rivojlanishiga ta'siri 86
Shomurotova Nigoraxon Nabijonovna

Talabalarning chizma geometriya fanini mustaqil bilish faoliyatiga oid kompetensiyalarini "Visio" dasturi vositasida rivojlantirish metodikasi 90
Tashimov Nurlan Erpolatovich

Shaxslararo munosabatlar – ijtimoiy pedagogik muammo sifatida.......... 94
Uralova Muxabbat Sanjar qizi

O'zbek tili darslarida raqamli ta'lim vositalaridan foydalanish tajribasi.......... 98
Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna

Психологическая готовность разведенных людей к вступлению в новый брак и приоритеты при выборе партнера.......... 101
Саидвалиева Шодия Рихсихужа кизи

Воспитание любви к прекрасному у дошкольников в развивающей предметно-пространственной среде: теоретико-методический аспект.......... 107
Терехова Ольга Евгеньевна, Темирова Барно Кёмхоновна

Методика формирования наблюдательности у детей 6–7 лет в процессе целенаправленных прогулок-наблюдений.......... 111
Терехова Ольга Евгеньевна, Шокиржонова Мохира Илхомжон кизи

Bo'lajak tarbiyachilarni kasbiy pedagogik faoliyatga tayyorlash texnologiyalari.......... 115
Artikbayeva Aziza Abror qizi

Zamonaviy darslarda guruhlarda ishlash metodikasi.......... 118
Berdiyeva Lobar Norqobulovna

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida faol rivojlantiruvchi muhitni tashkil etishda STEAM ta'lim texnologiyasidan foydalanish.......... 120
Esanova Maysara Umirovna

Logopediyada axborot texnologiyalarini qo'llash metodlari.......... 124
Feruza Yusupova Akildjanovna

Axborot texnologiyalarining ta'lim jarayonidagi o'rni va rivojlanish bosqichlari.......... 130
Qodirov Farrux Ergash o'g'li, Allanazarova Anora Muxobir qizi

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ilmiy-ijodiy kompetentsiyalarini rivojlantirish.......... 134
Umarov Xusniddin

BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINF O'QITUVCHILARINING ILMIY-IJODIY KOMPETENTSIYALARINI RIVOJLANTIRISH

Umarov Xusniddin
Guliston davlat pedagogika instituti
Boshlang'ich ta'lim metodikasi kafedrasi katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining ilmiy-ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirishga oid muammolar ko'rib chiqilgan. Shuningdek, maqolada bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ilmiy-ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirishni takomillashtirish bo'yicha shakllantiruvchi metod, shuningdek, bir qator xorijiy hamda respublikamiz pedagog olimlarining asosli qarashlari va nazariyalari tahlil qilingan. Ilmiy-ijodiy yondashuv, kompetensiyaviy yondashuv hamda kompetensiya tushunchalariga muallif tomonidan atroflicha izoh berilgan va mazkur mavzu pedagogik hamda psixologik jihatdan tahlil etilgan.

Kalit so'zlar: kompetensiya, ilmiylik, ilmiy-ijodiy yondashuv, metod, psixologiya, ta'lim, tarbiya, o'qituvchi, o'quvchi, nazariya.

Abstract: This article examines the problems of improving the methodology for developing the scientific and creative competencies of future primary school teachers. The study also considers a formative method for enhancing the development of scientific and creative competencies, along with an analysis of the fundamental views and theories of several foreign and national pedagogical scholars. The scientific and creative approach, the competence-based approach, and the concept of competence are explained in detail by the author, and the topic is analyzed from pedagogical and psychological perspectives.

Key words: competence, scientific approach, creative approach, method, psychology, education, training, teacher, student, theory.

Аннотация: В данной статье рассматриваются проблемы совершенствования методики развития научно-творческих компетенций будущего учителя начальных классов. Также в статье представлен формирующий метод совершенствования развития научно-творческих компетенций будущих учителей начальной школы, а также проведён анализ фундаментальных взглядов и теорий ряда зарубежных и республиканских учёных-педагогов. Научно-творческий и компетентностный подходы, а также понятие компетентности подробно разъяснены автором, и данная тема проанализирована с педагогической и психологической точек зрения.

Ключевые слова: компетентность, научность, творческий подход, метод, психология, образование, обучение, учитель, студент, теория.

KIRISH

Bo'lajak o'qituvchining ilmiy-ijodiy kompetentligi – bu uning "nima uchun?" va "qanday qilib yaxshiroq qilish mumkin?" degan savollarga doimiy javob izlashidir. Ushbu jarayon oliy ta'lim muassasalaridagi O'quv-uslubiy boshqarmalar tomonidan ishlab chiqilgan zamonaviy o'quv dasturlari asosida tizimli ravishda amalga oshiriladi. Mamlakatimiz Prezidenti Sh.M. Mirziyoyevning "Yana bir muammoni hal etish o'ta muhim hisoblanadi: bu pedagog va professor-o'qituvchilar tarkibining professional darajasi, ularning maxsus bilimlaridir. Bu borada ta'lim olish, ma'naviy-ma'rifiy kamolot masalalari va haqiqiy qadriyatlarni shakllantirish jarayonlariga faol ko'mak beradigan muhitni yaratish zarur", degan fikrlari katta ahamiyat kasb etadi [1, 45-b].

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining ilmiy-ijodiy kompetentligini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish bo'yicha shakllantiruvchi tajriba ishtirokchisi bo'lgan har bir o'qituvchining mustaqil ta'lim faoliyatining individual trayektoriyasi o'z-o'zini bilish jarayonida sodir bo'ladigan, ilmiy-ijodiy faoliyatga bo'lgan ehtiyojni aniqlash amalga oshadigan boshlang'ich nuqtadan boshlab, ilmiy-ijodiy faoliyatga jalb etilganlik va ilmiy-ijodiy shakllanish uchun o'z-o'zini tashkil etish darajasigacha bo'lgan bosqichlarni qamrab oladi. Psixologik nuqtai nazardan qaralganda, qurshab turgan dunyoning hali insoniyatga ma'lum bo'lmagan obyektiv yangi qonuniyat-

larini kashf etadigan olimning ilmiy-ijodiy faoliyati bilan faqat o'zi uchun yangi narsalarni kashf etadigan o'qituvchining mahsuldor tafakkuri o'rtasida jiddiy farq yo'q, chunki har ikkala jarayonning asosida psixik qonuniyatlar yotadi. Shu sababli eksperiment jarayonida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining mustaqil ta'lim faoliyatining shakl, usul va vositalari ularning real imkoniyatlariga mos bo'lgan turlarga o'xshash tarzda tanlandi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ilmiy-ijodiy kompetentligini rivojlantirish bo'yicha shakllantiruvchi tajriba ishtirokchisi bo'lgan har bir o'qituvchining mustaqil ta'lim faoliyatining individual trayektoriyasi o'z-o'zini bilish jarayoni sodir bo'ladigan, ilmiy-ijodiy faoliyatga bo'lgan ehtiyojni aniqlash amalga oshadigan boshlang'ich nuqtadan boshlab, ilmiy-ijodiy faoliyatga jalb etilganlik va ilmiy-ijodiy shakllanish uchun o'z-o'zini tashkil etish darajasigacha shakllanadi. Psixologik nuqtai nazardan, qurshab turgan dunyoning hali insoniyatga ma'lum bo'lmagan obyektiv yangi qonuniyatlarini kashf etadigan olimning ilmiy-ijodiy faoliyati bilan faqat o'zi uchun yangi narsalarni kashf etadigan o'qituvchining mahsuldor tafakkuri o'rtasida jiddiy farq mavjud emas, chunki ularning asosida umumiy psixik qonuniyatlar yotadi. Shu sababli eksperiment jarayonida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining mustaqil ta'lim faoliyatining shakl, usul va vositalari ular uchun mavjud bo'lgan faoliyat turlariga yaqinlashtirib tanlandi. Biroq, kashfiyotga olib keladigan aqliy faoliyat darajasi turlicha bo'lgani kabi, yangi bilimlarni topish shart-sharoitlari ham farqlanadi. Ana shu farqlarni aniqlash maqsadida maktab o'quvchilarining shunga o'xshash faoliyatlarini ko'plab tadqiqotchilar "mahsuldor faoliyat" atamasi bilan ifodalashni ma'qul ko'radilar, "ilmiy-ijodiy faoliyat" atamasini esa inson bilimlari uchun tubdan yangi, o'ziga o'xshashi bo'lmagan ilmiy yangiliklarni kashf etuvchi shaxslar tafakkur faoliyatining eng yuqori pog'onasini anglatish uchun qo'llaydilar. Kompetensiya lotincha "competentia" so'zidan olingan bo'lib, o'zbek tilidagi lug'aviy ma'nosi "inson yaxshi biladigan", "tajribaga ega bo'lgan" kabi tushunchalarni anglatadi. Kompetentlik esa muayyan ishni samarali bajara olish, ish jarayonida belgilangan talablarni qondira olish hamda aniq funksiyalarni yuqori darajada ado etish qobiliyatidir [5].

Kasbiy kompetentlik mutaxassis tomonidan kasbiy faoliyatni amalga oshirish uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalarning egallanishi hamda ularni amaliyotda yuqori darajada qo'llay olish bilan tavsiflanadi. L.M. Mitina pedagogik kompetentlik deganda predmetga oid bilimlar, o'qitish metodikasi va didaktikasi, pedagogik muloqot ko'nikma va malakalari, shuningdek o'z-o'zini rivojlantirish, o'z-o'zini takomillashtirish va o'zini amalga oshirish usullari hamda vositalarining uyg'un birlashuvini tushungan. U pedagogik kompetentlik tuzilmasida faoliyatli, kommunikativ va shaxsiy komponentlarni ajratib ko'rsatgan.

Ijodkorlik o'qituvchining kasbiy faoliyati jarayonida mustaqil ishlashi, ta'lim mazmunini belgilashdagi yangicha yondashuvi orqali namoyon bo'ladi [3]. Ijodkorlik – bu o'qituvchining ta'lim-tarbiya jarayonida sifat jihatidan yangi, original va takrorlanmas ilmiy hamda amaliy yangiliklarni yuzaga keltiruvchi jarayondir. O'qituvchining mahsuldor ijodkorligida belgilangan muammolar muvaffaqiyatli hal etiladi, ijod qilishga layoqatli o'qituvchilarda ushbu jihatlar yaqqol namoyon bo'ladi [5].

O'qituvchining evristik ijodkorligi kasbiy faoliyat jarayonida yuz berayotgan yangiliklarni dadil o'zlashtirish va targ'ib qilishni anglatadi, bunda g'oyalar va farazlar ilgari surish, ularning haqiqatga yaqinligi va ishonchliligini izchil tekshirish hamda yangi vaziyatlarda dadil harakat qilish qobiliyati shakllanadi. O'qituvchining kreativ ijodkorligida esa ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan yangi nazariyalar yaratish mujassam bo'lib, u mustaqil g'oya va takliflar bilan chiqadi, bunday darajaga asosan mohir, tajribali va yuqori salohiyatli o'qituvchilar erishadilar [4].

Yevropalik sotsiologlar o'qituvchining mehnatidagi ijobiy holatni "oqimni his qilish", ya'ni o'z faoliyatiga to'liq kirishib ketish va ish jarayonidan qoniqish hosil qilish sifatida talqin etadilar. Bu holat o'qituvchining ichki refleksiv darajasi yuqori ekanligidan dalolat beradi [5]. Aksincha, o'z kasbiy faoliyatida ijodkorlikni va mehnatidan qoniqishni his qilmaydigan o'qituvchilarning faoliyati ko'pincha loqaydlikka, asab tizimining tez charchashiga va ruhiy zo'riqishga olib keladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ilmiy-ijodiy kompetentligini rivojlantirish mustaqil ta'lim faoliyatiga ilmiy-ijodiy vazifalar, nostandart vaziyatlar hamda ularga mos shakl, usul va vositalarni kiritishni talab qiladi. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ilmiy-ijodiy kompetentligini rivojlantirishda professional ilmiy-ijodiy ehtiyojlar va motivatsiya muhim rol o'ynaydi. Ilmiy-ijodiy faoliyat xarakteri, o'qituvchilarning nostandart vazifalarni tanlashda bevosita ishtiroki, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ilmiy-ijodiy kompetentligining qadriyat-motivatsion, konstruktiv hamda refleksiv-maqsadli komponentlari yangilanadigan shaxs uchun ahamiyatli vaziyatlardan foydalanish boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ilmiy-ijodiy kompetentligini rivojlantirishda belgilovchi omillar hisoblanadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ilmiy-ijodiy kompetentligini rivojlantirish texnologiyasi bosqichlarini batafsilroq ko'rib chiqamiz. Birinchi – tashxis bosqichida ta'lim muassasasi psixologi ijodxonada ishtirok etish istagini bildirgan o'qituvchilar (eksperimental guruh) hamda boshlang'ich maktablarning ko'ngilli o'qituvchilari guruhi (nazorat guruhi) bilan ishlaydi va ularda bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining ilmiy-ijodiy kompetentligining dastlabki rivojlanganlik darajasini hamda rivojlanishi uchun mavjud shart-sharoitlarni aniqlaydi. Tashxis qo'yish o'rganilayotgan hodisaning ma'lum me'yor va mezonlarga muvofiqligini aniqlash imkonini beradi.

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining dastlabki ilmiy-ijodiy kompetentligini rivojlanganlik darajasini diagnostika qilish va baholash jarayonida ilmiy-ijodiy faoliyatni rivojlantirish jarayonini optimallashtirish uchun zarur bo'lgan pedagogik shart-sharoitlar aniqlanadi va aniqlashtiriladi, ilmiy-ijodiy faoliyatni rivojlantirishning xususiyatlari hamda uning ayrim psixologik-pedagogik mexanizmlari o'rganiladi. Xususan, ushbu bosqichda olingan tashxisiy ma'lumotlar keyingi loyihalashtirish bosqichi uchun "kirish" ma'lumotlari bo'lib xizmat qiladi.

Tashxis bosqichining maqsadi bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ilmiy-ijodiy kompetentligini rivojlantirishga bo'lgan ehtiyojni shakllantirishdan iborat. Bu bosqichda tajribani tahlil qilish va hamkasblar bilan baham ko'rish orqali tajribani kengaytirish amalga oshiriladi. Muammo-vazifalarni qo'yish orqali yangi g'oyalarni qisman tushuntirishni o'z ichiga oluvchi qisman-qidirish usullariga ustuvorlik beriladi, ijodxona ishtirokchilarining ta'lim-bilish faoliyatida muammoli vaziyatlar yaratiladi. Mohir-o'qituvchi o'z-o'zini tahlil qiladi va ijodxona ishtirokchilari faoliyatida yuzaga keladigan professional qiyinchiliklarni qayd etib boradi. Ish natijalariga asoslanib, ijodxonaning barcha ishtirokchilari, jumladan, mohir-o'qituvchi ham tashxis natijalari, ehtiyojlari, qobiliyatlari va mustaqil ilmiy-ijodiy faoliyatga tayyorgarlik darajasiga ko'ra professional qiyinchiliklarni bartaraf etish uchun individual ta'lim yo'lini yoki mustaqil ta'limning individual rejasini tuzadilar. Ushbu texnologiyada mustaqil ta'lim faoliyatida maqsadlarni mustaqil qo'yish, rejalashtirish, strategiyalarni ishlab chiqish hamda o'z-o'zini baholash mezonlarini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratiladi. Dastlab har bir o'qituvchi mohir-o'qituvchining tajribasiga asoslangan, amalda sinovdan o'tgan uslubiy ishlanmalar va tavsiyalarda bayon etilgan namunalarni etalon darajasida o'rganadi, ikki tomonlama aloqadan foydalanadi, o'z ta'sirlarini natijalarga qarab tuzatadi va "metodik qo'llanma", "shablon" hamda mohir-o'qituvchi tajribasi asosida faoliyat yuritadi. Shundan so'ng o'qituvchi yangilik yaratishga, ya'ni pedagogik muammolarni hal etishning o'zgaruvchan, nostandart yo'llarini topish yoki o'zi va boshqalar uchun original yondashuvlar hamda mavjud pedagogik tajribani qayta tiklovchi individual metodlarni ishlab chiqish jarayoniga o'tadi.

Muammoning yangiligi uni hal etishda evristik va qidiruv xarakteridagi usullardan foydalanishni, semantikaning katta rolini hamda muammoni mazmunli tahlil qilishni talab etadi. Bu jarayonda verbal-mantiqiy, ongli ravishda bajarilgan umumlashtirishlar bilan bir qatorda dastlab so'z orqali ifodalanmaydigan intuitiv-amaliy umumlashtirishlar ham muhim ahamiyat kasb etadi. Ular ko'rgazmali vaziyatlarni tahlil qilish, konkret amaliy muammolarni hal etish, real harakatlarni obyektlar yoki ularning modellari bilan tahlil qilish jarayonida yuzaga keladi. Bu esa noma'lumni izlash jarayonini yengillashtiradi, biroq ushbu izlanish ko'pincha ongning aniq sohasi tashqarisida, intuitiv tarzda amalga oshiriladi. Birinchi bosqichda bilimga ijobiy munosabat, shuningdek, o'zlashtirilgan mustaqil ta'lim texnologiyasi yetarli bo'lmagan sharoitda yuzaga keladigan ilmiy-ijodiy bilish ehtiyojini vaziyatga asoslangan holda tartibsiz qondirish holatlari kuzatiladi.

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ilmiy-ijodiy kompetentligini rivojlantirish zamonaviy ta'lim tizimining ustuvor vazifalaridan biri bo'lib, bu jarayon talabalarda nafaqat dars berish ko'nikmalarini, balki yangi pedagogik g'oyalarni yaratish va muammolarga kreativ yechim topish qobiliyatini ham shakllantirishni nazarda tutadi. Birinchi bosqichda qadriyat-motivatsion komponent doirasida ilmiy-ijodiy faoliyatga birlamchi qiziqish qadriyat sifatida namoyon bo'ladi, kognitiv-konstruktiv komponent doirasida esa yangi bilimlarni qurish va mavjud ma'lumotlarni mazmunan hamda ma'nan o'zgartirishga intilish kuzatiladi. Refleksiv-maqsadli komponent doirasida maqsadga erishish jarayonida yuzaga keladigan professional qiyinchiliklar aniqlanadi. Ikkinchi – konstruktiv bosqichning maqsadi bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ilmiy-ijodiy bilish faolligini rivojlantirishdan iborat. Mohir-o'qituvchi rejalashtirilgan ko'rgazmali darsni va o'z-o'zini tahlil qilishni amalga oshiradi hamda o'qituvchilarni mohir-o'qituvchi va o'z g'oyalari asosida ilmiy-ijodiy g'oyalarni izlashga yo'naltirilgan "master-klass +" loyihasida ishtirok etishga taklif qiladi.

Ikkinchi bosqichda tadqiqot usullari asosan predmetlarning mohiyati va xususiyatlari haqidagi chuqur bilimlarni shakllantirishga, sabab-oqibat munosabatlarini aniqlashga, ijodxona ishtirokchilarining fikrlash faoliyatini tashkil etishga hamda qisman-qidirish va loyihalashtirish-tadqiqot faoliyati orqali amalga oshiriladigan amaliy usullarga tayanadi. Ushbu bosqichda kuzatish, tajriba, mashqlar va ilmiy-ijodiy ishlar axborot manbai sifatida xizmat qiladi. Ikkinchi bosqichda tegishlicha tashkil etilgan, yuqori sifatli natijalarni ta'minlaydigan ta'lim jarayoni uchun nostandart yondashuvlar ishlab chiqiladi. Bosqich mazmuni o'qituvchilar va ijodxona ishtirokchilarining birgalikdagi ilmiy-ijodiy faoliyatiga asoslanib, yangi master-klass yoki dars loyihasi doirasida mavzu va

maqsadga mos o'quv faoliyatini tashkil etish shakllari, usullari va vositalarini tanlash hamda yakuniy natijalarni prognozlash bilan yakunlanadi. Ijodxona faoliyati bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisi faoliyatining jarayoni va natijasida sifat jihatidan o'zgarishlarga olib keladigan vazifalar tizimini o'z ichiga oladi. Bu holat instruktiv-amaliy hamda tushuntiruvchi-undovchi metodlarning ustuvorligini belgilaydi. Yangi bilimlar manbai sifatida tayyor bilimlar namunasi emas, balki master-klass mavzusi ustida ishlash jarayonida mustaqil tanlangan va qayta ishlangan ma'lumotlardan foydalaniladi.

XULOSA

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining ilmiy-ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish natijasida ularning boshqa faoliyat turlarida ham o'sish yuzaga keladi. Shuni ta'kidlash lozimki, ilmiy-ijodiy kompetensiyani rivojlantirish bosqichma-bosqich va uzluksiz jarayon hisoblanadi. U oliy ta'lim muassasasida boshlanib, keyinchalik ish joyida davom etadi. Pedagogik faoliyatning individual uslubini shakllantirishda har bir oliy ta'lim o'qituvchisi o'zi uchun talabalarni o'qitishning turli evristik shakl va usullarini tanlashi mumkin. Shu bilan birga, ushbu usullarni qo'llash natijalari bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ilmiy-ijodiy yondashuvlar asosida kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatishini ta'minlashi zarur.

References:

1. Mirziyoyev Sh.M. "Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak". O'zbekiston, Toshkent, 2017.
2. Sharipov Sh., Muslimov N., Ismoilova M. "Kasbiy ta'lim pedagogikasi". Metodik qo'llanma. – T., 2005-yil.
3. Baltamuratova A.P. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ijodiy faoliyatini rivojlantirish / "XXI asr ko'nikmalarini ommalashtirishda talabalarning roli" xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya, I-qism. Jizzax shahri, 18-noyabr 2022-yil.
4. Bayturayeva N. Developing the creative competence of future primary school teacher as a social problem. International Virtual Conference on Innovative Thoughts, Research Ideas and Inventions in Sciences, New York, USA, January 20th, 2021.
5. Mavlyanova R., Rahmonqulova N. Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi, innovatsiya va integratsiya. – T., 2013, 177 bet.
6. Zokirova U.I. Using the views of Eastern thinkers in the spiritual and moral education of future teachers. "Journal on Banking & Insurance Research", May 2020, Issue 3.

13.00.00	Pedagogika fanlari
13.00.01	Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02	Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
13.00.03	Maxsus pedagogika
13.00.04	Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05	Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06	Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqichlari bo'yicha)
13.00.07	Ta'limda menejment
13.00.08	Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09	Ijtimoiy pedagogika
07.00.00	Tarix fanlari
19.00.00	Psixologiya fanlari
01.00.00	Fizika-matematika fanlari
02.00.00	Kimyo fanlari
03.00.00	Biologiya fanlari
09.00.00	Falsafa fanlari
10.00.00	Filologiya fanlari
11.00.00	Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov
Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov
Musahhih: Alibek Zokirov
Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №1(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№C–5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.